

og Ven, Mester Hans Michelsen, nu Herlufsholms Skoles Rektor der i denne Erhvervelse af »Laas« paa Ejendommen vare de virkende Faktorer; tilsyneladende optraadte de imod hinanden, men kun for desto sikrere at føre Sagen til det forønskede Maal. At man iøvrigt fra Birgitte Gjoes Side satte alle Sejl til fremgaar af, at hun ved rige Gaver til Rigets mægtigste Mand Peder Oxe søgte at vinde ham for Skolens Sag (Brasch, 187—89).

Docent Juuls Bog betyder en meget værdifuld Forøgelse af vor Litteratur om den danske Familierets Historie. Forf. udmærker sig ved Grundighed og Selvstændighed og behersker — saavidt jeg kan skønne — fuldt ud moderne historisk og retshistorisk Metode. Forf.s sikre Judicium kommer ham tilgode ved Behandlingen af de mange Retstilfælde, som er fremdraget fra Arkiver og det trykte Materiale. Fremstillingsformen stiller vel store Krav til Læseren, men er overalt klar. Bogen bæres af en videnskabelig Interesse og Evne, der bevirker, at saavel Historikere som Jurister maa se hen til Forf.s kommende Arbejder med største Forventning.

O. A. Borum.

Poul Colding: Studier i Danmarks politiske Historie i Slutningen af Christian III.s og Begyndelsen af Frederik II.s Tid. (Kbh. 1939).

Mærkeligt nok hører den sidste Halvdel af 16. Aarh. til de mindst studerede Tidsrum indenfor Danmarks Historie. Her har den historiske Behandling ikke holdt Skridt med Kildeudgivelsen, der for de sidste Aartiers Vedkommende kan pege paa Resultater som »Kancelliets Brevbøger«, »Danmarks Traktater«, »Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund«, Dronning Sophies Kopibøger, Mogens Gyldenstjernes Breve o. s. v. Den Fremstilling af Tidsrummet, der omkring Aarhundredskiftet blev leveret i »Danmarks Riges Historie«, blev ikke en Gang da anset for at staa paa Højde med Værkets øvrige Bind, og selv om der siden er blevet sat en Del Arbejde ind paa at udrede visse af Udviklingens Traade, kan der for Helhedens Vedkommende ikke siges at være naaet til nye, almindeligt anerkendte Resultater.

Det er derfor med god Grund, Adjunkt Poul Colding har taget et Hovedemne fra den saakaldte »Adelsvældetid« op til ny Undersøgelse. Da hans Opmærksomhed var blevet henledt paa de 1921 i Wien fundne Rester af det tidligere lothringske Hertugarkiv med dettes værdifulde Oplysninger om »de lothringske Praktiker« mod Danmark, satte han sig til Opgave at undersøge

Peder Oxes Optræden under hans Landflygtighed 1558—1566. Vidtspændende Arkivrejser fra 1929 til Wien, Dresden, Nancy og Paris blev Følgen heraf, men ydre Hindringer, navnlig Pligtarbejde og Sygdom, kom paa Tværs af Studierne, og Forfatteren maatte derfor gentagne Gange lide den Skuffelse, at de nye Resultater, hvortil han var naaet, blev overflødiggjorte ved Publikationer fra andre Forskeres Hænder. Endnu mere maatte det hæmme Fuldendelsen, at Forfatteren skiftede Taktik midt under Slaget, og — i Stedet for at samle sig om Peder Oxen som Hovedskikkelsen — gik over til at give et Tværsnit af Danmarks indre og ydre Forhold omkring 1560, nærmere bestemt: i Christian III.s sidste og Frederik II.s første Aar. Dette maa sikkert beklages. Fordi den ny Plan er blevet lagt, er den gamle ikke opgivet, og en Hovedsvaghed ved Bogen er netop dens meget løse Komposition. Mens Afslutningsaaret 1563 desuden giver sig af sig selv, er Udgangspunktet nogenlunde tilfældigt valgt, og hvorfor er undertiden en Side af Samfundsudviklingen medtaget, mens en anden er udeladt? Det er altfor billigt, at ville slippe for Ansvar herfor ved at fæste det misbrugte Ord, »Studier«, paa Bogens Titel. En lignende Planløshed i Forbindelse med almindelige Begyndervanskeligheder er vel ogsaa Grunden til Bogens urimelige Omfang. Bogen er Forfatterens Debutarbejde, og han har undladt at prøve sine Kræfter paa mindre Opgaver, der kunde have lært ham fast Komposition og knap, men samtidigt rammende Udtryksform.

Alligevel er Coldings Studier over Frederik II.s første Aar som Konge et Værk, der maa modtages med Anerkendelse. Forf. har arbejdet med sejt Energi og er naaet til at beherske saavel den omfattende og meget spredte Litteratur, som Kildestoffet i de inden- og udenlandske Arkiver, der med Rimelighed kunde komme i Betragtning ved en Eftersøgning. Dette systematiske Arbejde har allerede faaet sin Løn i, at han herfra har kunnet fremdrage vigtige, hidtil ukendte Kilder. Endnu betydningsfuldere er det dog, at han har underkastet det hidtil kendte Dokumentstof en ny Prøvelse. Derved har han paa afgørende Punkter forøget vor Viden og ført Forskningen videre. Endelig er hans Bog velskrevet, saa at man til Trods for dens betydelige Omfang gennemlæser den med Interesse. Fremhæves kan den solide og indtrængende, men ganske vist ogsaa ret dystre Karakteristik af den unge Konge og af hans Raadgivere, der er et godt Stykke Historie-skrivning. Hele Tiden rykker os langt nærmere paa Livet end tidligere; vi ser den præget af en Række stærke Personligheder (Johan Friis, Henrik Rantzau, Mogens Gyldenstjerne, Herluf

Trolle, Frants Brockenhuus, Holger Rosenkrantz o. s. v.), hvis indbyrdes sig krydsende Viljer bestemmer Udviklingen. Til disse slutter sig uden for Landets Grænser Hertuginde af Lothringen og Peder Oxe, der er Genstand for en lige saa levende Interesse hos Forf.

Følgen af denne Trang til at vække de døde til Liv kan ganske vist blive, at han ikke altid undgaar den Fare at lægge mere ind i Kildeudsagnene, end strengt tilladeligt. S. 100 ff. udmales t. Eks. Kansleren Johan Friis' »Utaalmodighed« i Sagen om Besættelsen af Landsdommerembedet paa Fyn. 14. Maj 1561 skriver Friis »noget utaalmodigt« til Kongen herom. »Men Kongen synes ikke at have forhastet sig, for (udhævet her) først d. 20. august skriver Johan Friis, at nu havde Frants Brockenhuus forhandlet med en god mand« om at tiltræde Stillingen. Hvoraf slutter Forf., at Sagens Forhaling gennem disse tre Maaneder skyldes Kongen, og ikke lige saa godt Frants Brockenhuus, eller en tredje, eller endelig Vanskeligheden ved at finde »en god Mand«? Der er jo heller ikke ført noget Bevis for, at det denne Gang tog en usædvanlig lang Tid at finde et Landsdommeremne. Lige saa vovet er Forfatterens Hypotese, at Udnævnelsen af den nye Landsdommer, der er indført i Kancelliets Brevbog under 16. August, skulde være antedateret for »at dække kongen«. Den Slags Slutninger kan man ikke drage af Dateringerne i Brevbøgerne, der ofte har en ganske tilfældig Karakter.

En lignende overdreven Trang til at drage psykologiske Slutninger spores ofte. S. 103 finder Forf. saaledes »et gran af ærgerighed« i Kanslerens Brev til Mogens Gyldenstjerne om den unge Konges og Hertug Hans' Jagtudflugt. Noget saadant ligger ikke i Ordene: »forser jeg mig, de drage til Kalø at jæge og skyde«, thi »at forse sig« betyder kun: »at vente sig«. To Sider længere fremme opstilles en Modsætning mellem Kongens »blide henstilling« ved et Mageskifte, hvor Kongen »ønsker«, og et andet, hvor han bruger Udtrykket »vil«. Begge Breve er i Virkeligheden ganske enslydende, og som det fremgaar af talrige Mageskifter, er Kongens Ønske en Befaling. Eller er det virkelig et Vidnesbyrd om Frederik II.s Ligegyldighed for Skolerne, naar det (S. 158) oplyses, at han i sine første Regeringsaar »ikke skænker dem så meget som en skæppe korn«, da man senere — ja, midt under Syvaarskrigen — har saa mange Handlinger fra ham i modsat Retning? Løjerligt lyder det endelig at høre den russiske Czar Ivan IV benævnet »denne kloge Fyrste«. Talen er om den sindssyge »Ivan den Skrækkelige«, som rasede mod Bojarene, lod Metropoliten fængsle og ødelagde Staden Novgorod i Bund og Grund. Der er

forøvrigt i Bogen temmelig mange af denne Slags beskrivende Tillægsord («den listige» o. s. v.), der paa Læserne virker meget clichéagtige.

Det nye i Bogen findes paa en Række spredte Punkter. Det første Problem, som Forf. søger at løse, er Peder Oxes Proces 1558, der omhandler Klagerne over hans Lensstyrelse og Regnskabsførelse. Forf. naar paa dette Punkt videre end sine Forgængere, men dog næppe til Bunds. Dels lykkes det ham ikke at godtgøre, om Processen fra Regeringens Side er ført paa forsvarlig Maade, d. v. s. om Retsreglerne er blevet overholdte; dels viser han ikke, paa hvilke Punkter Peder Oxes Lensstyrelse havde været i Modstrid med den nye Lensinstruks af 2. Juni 1557, som hans egen Broder Eskil havde en stor Del af Æren for. Det er dog klart, at saadanne Overtrædelser som Øksenudførsel, ulovlig Jagt og Skovhugst, Nedlæggelse af Bøndergaarde m. m. var i direkte Modstrid med denne Instruks. Endelig er det aabenbart, at ogsaa andre Forseelser end Lensstyrelsen maa have bidraget til Peder Oxes Fald. At Kongens Unaade skulde skyldes en Mageskiftesag 1557, hvorunder han ikke vilde forhandle personlig med Peder Okse («og vilde Kgl. Mt. ikke stede Peder Oxe selv til Ords i denne Handel»), er ikke overbevisende; Ordene findes i et Privatbrev, og Kongens Vægring kan skyldes andre Motiver, enten simpelthen Takt eller — modsat — Majestætsfølelse. Mageskiftet gik da ogsaa i Orden. Derimod anfører Colding selv langt senere (S. 423), at Frederik II 1561 tilbød at føre Bevis for Peder Oxes Majestætsfornærmelser, baade mod ham selv og mod hans Fader. Disse Fornærmelser maa dog henlægges til Tiden før hans Afrejse fra Danmark og før Christian III.s Død. Forf. siger selv: »Dette dokument er mærkeligt nok ikke blevet bemærket af tidligere Peder Oxe-forskere«. Hvorfor bruger han det da ikke i Skildringen af Peder Oxes Fald?

Fra og med Frederik II.s Tronbestigelse¹ udvides Undersøgelsen til at omfatte Hovedsiderne af den danske Stats Forvaltning.

¹ En lille Fejl skal her paapeges. Under sin Droftelse af, hvorfor Hertug Frederik ikke kom til Stede ved sin Faders Dødsleje, citerer Forf. (S. 48, Anm. 3) et Brev til ham fra Kejser Ferdinand. Dette skal være Svar paa en Skrivelse fra den unge Fyrste, dateret Kolding 16. Novbr. 1558, hvorved han forærede Kejseren tre Jagtfalke. Imidlertid viser Originalen, at Forf. har læst Dateringen fejl («den Sechsten Monatstag Nouembris»). Brevet dokumenterer altsaa ikke, at Frederik har været i Kolding d. 16. Novbr. Men hvorledes kan saa Dronning Dorothea 8. Novbr. klage over, at han saa længe har været borte fra hende, naar han den 6. har skrevet fra Kolding? Gaaden løses let. Det er naturligvis den afdøde Konge, der har sendt Kejseren denne Gave.

Den indledes med den førnævnte Skildring af den unge Konge og Kredsen omkring ham. Kongen holder sig foreløbigt helt tilbage fra den indenrigske Styrelse, der ligger i Hænderne paa Johan Friis og hans Venner, og han vier hele sin Interesse til den udenrigske Politik. Dette skaffer ham hans første Triumf i Ditmarsker-toget. Forf. har Ret i, at Frederik II paa dette Punkt saa klarere end Kansleren. Den paafølgende Skildring af den indre Styrelse i Tiden mellem Ditmarskens Erobring og Syvaarskrigens Udbrud fylder en Tredjedel af Bogen og er dens Hovedkærne. Kongen spiller her i Begyndelsen en passiv Rolle, og hans Forhold til Johan Friis er ikke saa varmt, som hans Faders havde været; mere Sympati nærer han for Holger Rosenkrantz eller for Krigere som Herluf Trolle og Frants Brockenhuus, for ikke at tale om de udenlandske Officerer. Den centrale Skikkelse i Arbejdet er derimod Kansleren. Efter en Fremstilling af Forvaltningsapparatet behandler Forf. en Række Hovedsider af Styrelsen: Kirke-, Skole- og Fattigvæsen; Hær, Flaade og Finanser.

Hvad han har naaet, er imidlertid af forskellig Værdi. I de første Afsnit sammenfatter han snarere det kendte Stof, end han bryder nye Baner. Bedre havde det sikkert været at udelade alt saadant, og kun medtage, hvad der havde Betydning som Baggrund for den Udenrigspolitik, der efterhaanden slutte hele Samtidens Interesse. Bogens Omfang vilde derved være blevet indskrænket, men dette vilde kun have været en Fordel, da Kompositionens Styrke samtidig vilde være vokset. Og i Behandlingen af Militærpolitiken, navnlig Behandlingen af Flaadens Udvikling, bringes virkeligt nyt. Dog er det i Studiet af Finanspolitiken, der skulde forøge Midlerne til den forestaaende Krig, at Forfatteren har leveret sit værdifuldeste. Som Indledning fremdrages nogle særligt uheldige Lensmænd (om Otto Rud paa Gotland kunde der dog have været fundet interessante Supplementer i Danske Kancellis Indlæg til Tegnelser og Registre). Saa følger Lensinstruksen af 1557, — hvis Betydning Forf. ganske vist ikke har Æren af først at have paapeget, — og dennes Udførelse i Praksis. Colding viser slaaende, at denne »monarkiske lenspolitik« i Virkeligheden ikke blev gennemført, saa at Lensmændenes Andel i den uvisse Rente i mange Tilfælde blev højere end den Tiendedel, hvortil Instruksen havde sat den. Ja, Kronens Indtægt af Lenene var i det Hele synkende i Frederik II.s første Aar, og da hertil kom, at Lensmændenes Restancer var meget betydelige, blev Følgen den nye Lensinstruks af 1562 med nye Betingelser for Regnskabslenene. Behandlingen af denne Instruks er det bedste i hele Colding's Bog. Ved Revisionen af disse Lensmænds Regnskaber og ved Udarbej-

delsen af den nye Instruks har Kongen ydet en personlig Indsats, der viser ham fra en ny Side. Forfatteren paaberaaber sig til Støtte for denne Opfattelse Udtalelser af Kongen. Men endnu tydeligere Ord kunde han dog have fremdraget, t. Eks. i Brevet af 15. Juni 1562 fra Frederik II til Jokum Beck og Ejler Grubbe: »Vider, at Vi have overset de Registre og Fortegnelser, som I efter vor Befaling have optegnet, hvorledes vore Lensmænd skulle have Vore Regnskabsslotte og Gaarde efter denne Dag. . . . Bedende Eder og ville, at I dette giver Os elskelige Johan Fris, Vor tro Mand, Raad og Kansler, til Kende, og hans Betænkning derudi forfarer, og straks klar gøre samme Register og det til Os forskikker. . . . Eller i et andet Brev fire Dage senere til de samme: »Vider, at Vi forfare, at der endnu er nogle Vore Regnskabshuse, som ikke er satte efter den Skik og Ordning, Vi have ladet foretage. . . . Thi bede Vi Eder og ville, at I straks føre Registrene. . . . Og dersom nogen sig derudi ville besvære, at Vi da i Tide maa derom fange Besked og Vore Len med andre Lensmænd at forsørge. Sammeledes, at I straks med dette Bud forskikker Os det Register paa Halsted Kloster og Ravensborg Len, som Vi sidste Sinde skrev Eder til om.«¹ Over for saadanne Udtalelser synes man virkelig ikke at kunne nære Tvivl om Kongens Initiativ, men paa den anden Side stemmer dette ikke altfor godt med det Billede af Kongens Ligegyldighed i hans første Regeringstid, som Forfatteren tidligere har tegnet, og som sikkert er altfor dystert.

Bogens sidste Halvdel er viet Danmarks Forhold til Udlandet i Aarene før Fredsbruddet 1563. Ved Forholdet til Sverige og Livland naar Forf. ikke væsentligt ud over, hvad *Landberg* har ydet i sin bekendte »De nordiske Rikena under Brömsebroförbundet« (1925), selv om Traadene er udredede med stor Klarhed. Afsnittene om Nederlandene og — særlig — Hansestæderne viser desuden solid Kildebehandling og vid Horisont. Sammenligner man saaledes Vurderingen af Odensetraktaten 25. Juli 1560 med tidligere Forfatteres Behandling, er det her ydede et Fremskridt; det godtgøres, at Traktaten ingenlunde paa alle Punkter var en Sejr for Danmark—Norge. I de Paragrafer, som angaar Norge, har Hanseaterne flere Steder holdt Stillingen. Her burde dog *Sverre Steens* Ord i »Det norske Folks Historie« (IV, 227) om Begrænsningen af Nordmændenes Handel paa Nordland have været overvejede: »Men den bestemmelse var det ingen som aktet på.« Længe før Handelen paa Nordland og Finmarken blev givet fri for alle Borgere i Bergen og Trondhjem, (1580), har dette aabenbart i Praxis været en Kendsgerning.

¹ Tegnelser VII, p. 166.

Saa er der Peder Oxe og Lothringen. Spørgsmaalene om en mulig Forsoning mellem det danske Kongehus og Christiern II.s Døtre; om Alternativet: Lothringernes Forsøg paa at støde den yngre oldenborgske Linje fra Tronen («de lothringske Praktiker»); endelig om Peder Oxes Deltagelse i begge, indbyrdes saa modstridende Planer, behandles i tre, vidt adskilte Kapitler, og — sandt at sige — er det ikke let for Læseren at faa noget samlet Resultat ud heraf. Var det Alvor med Hertuginde Christines Planer om en Erobring af Danmark og Sverige? Var hendes Ægteskabsforhandlinger kun paa Skrømt? Hvilken Rolle spillede Peder Oxe herunder; vilde han medoptages i en Forsoning mellem Hertuginde og Kongen, eller var han rede til, som en Korfits Ulfeld senere, at vende tilbage til Danmark i Spidsen for en fjendtlig Hær?

Colding har — navnlig i udenlandske Arkiver — fremdraget en hel Del nyt Stof til Spørgsmaalenes Belysning. Disse Breve er ganske vist ofte udaterede og mærkeligt vage i Udtrykkene; det er desuden oftest Referater af Peder Oxes Udtalelser, beregnede til at forelægges for Hertuginde Christine i hendes Conseil (Overskriften: »Pour servir de mémoire à son Altéze«). Hvorfor har Forf. ikke aftrykt dem i Slutningen af sin Bog, og underkastet dem enkeltvis en Prøvelse? Nu maa man paa Grundlag af hans Referater indskrænke sig til et Skøn over deres Ægthed, og tillige, om de indeholder sandfærdigt, d. v. s. subjektivt set sandfærdigt Oplysningsstof. Svaret maa vistnok blive et Ja, men hermed er intet sagt om Brevenes rette Datering.

Her staar vi over for en fattig Hertuginde uden Land, og hun er i en fra sine Forældre nedarvet Konflikt med en stærk nord-europæisk Magt. Begge Parter er omgivne af en Skare arbejdsløse Lejetropførere, paa hvis yderste Fløj Peder Oxe stiller sig. Obersterne har Interesse af at fremkalde et Brud, der igen kan give dem noget at bestille; Peder Oxe maa nære samme Interesse, vel at mærke, hvis han ikke samtidig med Hertuginde kan opnaa Forsoning og vende hjem i Fredelighed. Men dette umuliggøres foreløbig ved de uforsonlige Følelser, som det danske Kongehus nærer imod ham. Med selve Hertuginde vilde de danske Konger heller end gerne opnaa en Forsoning. Deres Tilbud i saa Henseende var særdeles anstændige: Betaling for Brudeudstyr til Hertuginde og til hendes Søster, Kurfyrstinden af Pfalz; Ægteskab mellem Frederik II og hendes Datter, Renata; endelig et stort Livgeding i Danmark til sidstnævnte.

Hvorfor greb da ikke Christine til med begge Hænder? At erobre Danmark maatte dog anses for temmelig umuligt for hende,

men at true dermed kunde være godt for at vække Danskernes Appetit for Ægteskabsplanerne. For saa vidt opnaaede hun jo ogsaa sit Ønske ved de danske Tilbud, men hvorfor slog hun saa ikke til? Sagen er vel, at Prins Frederik ikke var den eneste Fisk, hun mente at have i Nettet. Der var som bekendt senere Tale om Erik XIV af Sverige; før 1563 havde hun navnlig Kig paa Karl IX af Frankrig. Han var ganske vist syv Aar yngre end Renata, men sligt plejede ikke at røre store Aander i Datiden, og vi ser da ogsaa, at han først 1570 indgik Ægteskab. Men da var Renata forlængst hjemført af Hertug Wilhelm af Bayern. Til at vække Ægteskabslysten i Frankrig kunde parallele Forhandlinger med Danmark være nyttige. Den danske Forbindelse var altsaa kun een af de Streng, Christine havde paa sin Bue. Men til Klarhed over Hertugindens Planer i disse Aar er det næppe muligt at naa, og maaske var der heller ikke Klarhed over dem hos hende selv. Hun havde aabenbart en god Portion af den ubændige Ærgerrighed, som prægede d. 16. Aarhundredes Mennesker¹, og samtidig af en Ubeslutsomhed, der maatte gøre hendes Handlinger uberegnelige. En laverende Politik, hvorunder alle Muligheder holdtes aabne, maatte være hende kærest, men en saadan giver sjældent den store Profit. Saaledes skulde det ogsaa gaa hende. Endelig er det misligt, med Colding at lade »de lothringske Praktiker« efter Krigens Udbrud 1563, da man i Lothringen under Ægteskabsforhandlingerne med Sverige utvivlsomt for Alvor tænkte paa en Erobring af Danmark², kaste Lys tilbage over Begivenhederne 1558—1562. Er det i det Hele saa sikkert, at de udaterede Dokumenter, som Forfatteren henlægger til den af ham behandlede Periode, ikke i Virkeligheden hører til den senere Tid?

Dr. Colding har ledsaget Bogen med en Liste over 30—40 Trykfejl; det er ikke saa lidt, men udtømmer dog ingeniunde denne Kategori. Mere Grund er der til at opholde sig ved de mange smaa Unøjagtigheder og Fejl, som skæmmer Fremstillingen og viser Begynderen³. Trættende virker endelig det stærkt udpenslede

¹ Frederik II var sikkert ligesaa modtagelig for denne Følelse, ellers vilde Henrik Rantzau vel ikke have forespejlet ham »et stort Navn i Krøniken«.

² Ingvar Andersson i Scandia VI, 23—62.

³ S. 236 tales der under Jørgen Skinkels Sag om Herredsfogden »Jens eller Hans Madsen«. Forf. kan dog umuligt være uvidende om, at det drejer sig om samme Navn (Johannes $\begin{matrix} \nearrow \text{Hans} \\ \searrow \text{Jens} \end{matrix}$). Paa samme Sides næstnederste Linje opløses Dateringen: »Tirsdagen efter Søndagen Jubilate« til $\frac{9}{2}$, men den er $\frac{11}{2}$. Forøvrigt burde der her have været

Frem- og Tilbagevisningssystem, hvorved Forf. søger at slaa Bro over de mange Kløfter i Afhandlingen. Man bliver tilsidst helt or af disse mange Tal. Grellest virker maaske Side 115: »En mand, der som Mogens Gyldenstjerne viste tilbøjelighed til at spare på militærudgifterne (jfr. ndfr. s. 204) og var en erklæret tilhænger af en nordisk fredspolitik (jfr. især ndfr. s. 282 ff., 331), kunde naturligvis ikke i længden finde nåde for Frederik II.s øjne. Som det nærmere vil blive udviklet andetsteds (jfr. ndfr. s. 459), er der meget, der taler for, at hans fald i april 1561 (jfr. ndfr. s. 213) skyldes hans modstand mod den mere aggressive politik« o. s. v. Men der er ikke en Side i Bogen, som ikke frembyder Eksempler paa en lignende Sønderhakning af Tanken.

Forfatteren har med øjensynlig Skaberglæde formet Stenene til sin Bygning, og han har opført denne med Nøgternhed og Forsigtighed, selv om der er kommet til at mangle baade Taarne og Tinder. Derfor har han paa afgørende Punkter formaaet at bringe nye og værdifulde Resultater; ja, hele Tidsperioden er rykket os nærmere paa Livet. Vel bryder denne Afhandling ikke nye Baner for Forskningen, men her er lagt en sikker Grund til at arbejde videre paa, og ingen vil i mange Aar kunne undgaa at tage sit Udgangspunkt til videre Studier over Perioden i denne Bog.

Knud Fabricius.

gjort opmærksom paa det besynderlige i (hvad allerede Kolderup-Rosenvinge har paapeget), at Jørgen Skinkel stævnes for Herredstinget i en Æres-sag, hvad der stred mod de adelige Privilegier, og at de to Bønder, der henrettedes, ikke havde opnaaet nøjagtige Breve fra Herredstinget paa, at deres Brøde var forligt. Her har vi paa godt en halv Side 4 Unøjagtigheder eller Mangler. S. 301 kaldes en Mand Herbart v. Langen, 9 Linjer længere nede Hervart, og paa Side 306 Herbert; saa kan Læseren aabenbart selv vælge. Undertiden kommer Dr. Colding til mod sin Vilje at udtrykke sig forkert; S. 254 tales der saaledes om »midt i måneden«, dette maa efter Dateringen 4 Linjer højere oppe være i Juni, men er i Virkeligheden Marts, hvad Forf. sikkert ogsaa mener. I det S. 252 citerede Brev nævnes ikke »toldafgifter«, men alene »byskatter«. S. 306, Note 4 beskyldes Landberg for fejlagtigt at have gjort den indskrænkede Hertug Johan Frederik til Øverstbefalende for de tyske Tropper. Det har han ikke; det drejer sig om Joh. Frederiks ældste Søn af samme Navn. Saaledes kunde jeg blive ved; et sidste Eksempel skal være Kritiken af V. A. Sechers Afhandl. om Fyrvæsenet S. 392, Note 2. Men man skal være meget varsom med at lægge sig ud med V. A. Secher, selv naar han ligger i sin Grav. »Varde« betyder kun »Kendemærke«, og at der fandtes »Blusserier« før 1560, betyder ikke, at man havde »Fyrlamper«; de sidste brænder nemlig »alle Nætter over, Aaret igennem«, og Secher har utvivlsomt Ret i, at dette var noget nyt. Jeg finder heller ikke Forklaringen af Navnet »Papegøjefyr« paa den følgende Side synderlig heldigt. Papegøje er »et skraatstillet Spryd, der er fæstet til en Mast«, og det er ikke »Jærnkassen«, men hele Sprydet med Jærnkassen, som hejses op paa det høje Stativ.